

АРЛЕН КАШКУРЭВІЧ

Арлен Кашкуревич Arlen Kashkurevich

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

АРЛЕН КАШКУРЭВІЧ

Арлен Кашкуревич Arlen Kashkurevich

Мінск
«Беларусь»

2014

УДК [75071.1(476)+929 Кашкурэвіч](084.1)

ББК 85.143(4Бел)я6

А 82

Серыя заснавана ў 2012 годзе

Аўтар ідэі і каардынатар праекта *У. І. Пракапцоў* —
генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь, кандыдат мастацтвазнаўства,
заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь

Аўтар тэксту і складальнік *К. Барабанаў*

*Выданне ажыццёўлена па заказе і пры фінансавай падтрымцы
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь*

На вокладцы: А. Кашкурэвіч «Анёл і пастухі». 1992

ISBN 978-985-01-1077-0

© Барабанаў К. У., тэкст, складанне, 2014

© Выдавецтва «Беларусь», 2014

М

ым далей адыходзіць ад нас у часе XX стагоддзе, тым усё больш відавочным становіцца значэнне выдатнага перыяду беларускага выяўленчага мастацтва другой паловы стагоддзя. Менавіта ў гэты час пачалі свой шлях новыя творчыя сілы, прыйшло пакаленне мастакоў, якія панаваму выяўлялі свае погляды на сучасны свет. Найбольш радыкальныя змены на гэтым этапе адбыліся ў мастацтве графікі. Выкарыстанне новых мастацкіх метадаў, прымяненне сучасных творчых прыёмаў, разнастайнасць тэматыкі, складаныя кампазіцыйныя канструкцыі, увядзенне ў структуру твора розначасовых і рознамаштабных выяў — характэрныя рысы мастацтва майстроў графікі новага пакалення: Аляксандры Паслядовіч, Георгія Паплаўскага, Людвіга Асецкага, Алены Лось і інш.

У гэтай кагорце заснавальнікаў сучаснага мастацтва асаблівае месца належыць Арлену Кашкурэвічу (15.09.1929—26.08.2013). Разам з папличнікамі ён прымаў самы актыўны ўдзел у сцвярджэнні сучасных эстэтычных ідэалаў, новых тэм і вобразаў, мастацкіх сродкаў і форм, уласцівых графіцы. Ужо ў сваіх ранніх творах мастак адмовіўся ад ілюзорнага рашэння прасторы, падкрэсліваючы выразнасць сілуэтаў на плоскасці ліста, выкарыстоўваў пластычныя і эмацыянальныя магчымасці кантрастаў чорнага і белага ў лінагравюры, прыгажосць ліній і каляровых плям у літаграфіі, напружанага экспрэсіўнага штрыха ў афорце і тэхніцы «сухой іголки».

Нарадзіўся Арлен Міхайлавіч Кашкурэвіч 15 верасня 1929 года ў Мінску, дзе і пражыў усё сваё жыццё, за выключэннем кароткага перыяду, калі яго сям'я была вымушана ў гады вайны эвакуіравацца ў Саратаў.

Пасля вызвалення Беларусі вярнуўся ў родны горад. Скончыўшы школу-сямігодку, паступіў у Мінскі будаўнічы тэхнікум. Праяўляючы выдатныя здольнасці да малявання, з захапленнем займаўся ў студыі выяўленчага мастацтва пры мінскім ДOME народнай творчасці, якой кіраваў вопытны педагог і выдатны майстар жывапісу Мікалай Тарасікаў. Неўзабаве Арлен паступіў у Мінскае мастацкае вучылішча, якое паспяхова скончыў у 1953 годзе. У тым жа годзе вырашыў прадоўжыць навучанне на аддзяленні графікі ў Беларускам дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце. Вучыўся ў выдатных мастакоў і педагогаў Льва Лейтмана, Уладзіміра Сухаверхава, Паўла Любамудрава, Віталя Цвіркі, Сямёна Геруса.

Ужо ў першыя гады навучання Арлен Кашкурэвіч публікаваў у розных выданнях малюнкi і ілюстрацыі да кніг. Ён выдатна зарэкамендаваў сябе ў дыпломнай працы — серыі ілюстрацый да рамана «Атамная станцыя» (1959) ісландскага пісьменніка Хальдаўра Лакнеса, выкананай у тэхніцы каляровай літаграфіі і ў хуткім часе атрымаўшай адабрэнне самога аўтара.

Пасля заканчэння вучобы яго запрасілі ў інстытут на выкладчыцкую працу, якой прысвяціў сябе наступныя дзесяць гадоў. У 60-я гады быў прыняты ў Саюз мастакоў БССР, і з гэтага ж часу ён — пастаянны ўдзельнік рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаў.

Істотнае месца ў творчасці Арлена Кашкурэвіча адведзена кніжнай графіцы. Шмат гадоў майстар займаўся мастацкім афармленнем кнігі, плённа працаваў у галіне эклібрыса. Яго работы — гэта не проста ілюстрацыі да тэксту, выяўленчае прайграванне сюжэта, а глыбіннае пранікненне ў сутнасць літаратурнага твора, раскрыццё яго філасофска-этычнага зместу. Ілюстрацыі мастака адначасова лаканічныя і шматпланавыя. І кожны раз гэта свежы, арыгінальны погляд удумлівага чытача і паўнаwartаснага суаўтара пісьменніка.

Адным з першых значных твораў у перыяд станаўлення майстра была праца па афармленні кнігі Янкі Купалы «Тры паэмы» (1962). Скупая, суровая і адначасова эмацыянальная мастацкая мова ілюстрацый да

паэм «Курган», «Бандароўна», «Магіла льва» добра суадносілася з духам купалаўскай паэзіі. Тонкае разуменне архітэктонікі кнігі дазволіла мастаку прыняць самы чынны ўдзел у стварэнні яе макета. Ілюстрацыі гэтага ўнікальнага выдання, выпушчанага невялікім тыражом, былі цалкам надрукаваны з аўтарскіх дошак. На Усесаюзным конкурсе ў Маскве яно было ўзнагароджана Дыпламам II ступені. У далейшым праца Арлена Кашкурэвіча над кнігамі «Трэцяе пакаленне» (1960) Кузьмы Чорнага, «Снежныя зімы» і «Сэрца на далоні» (1966) Івана Шамякіна, «Авадзень» (1968) Этэль Ліліян Войніч, «Дзікае паляванне караля Стаха» (1983) і «Каласы пад сярпом тваім» (1968) Уладзіміра Караткевіча, «Казкі» (1984) Ханса Крысціяна Андэрсена, «Карнікі» і «Хатынская аповесць» (1974) Алеся Адамовіча неаднаразова адзначалася ганаровымі дыпламамі і прэміямі за лепшае афармленне кнігі на ўсесаюзных і міжнародных конкурсах.

Значным дасягненнем мастака-графіка стала серыя ілюстрацый да паэмы Мікалая Гусоўскага «Песня пра зубра» (1973), дзе тонкі выразны штрых малюнка прыпадабняўся да старадаўняй гравюры. Гэтым прыёмам мастак дамогся поўнай адпаведнасці візуальнага афармлення лістоў духу эпохі стварэння гэтага выдатнага лірыка-эпічнага твора. На Рэспубліканскім конкурсе кніга была ўзнагароджана дыпламам і медалём Ф. Скарыны, а на Усесаюзным конкурсе 1974 года ў Маскве — Дыпламам I ступені.

Сярод сваіх калег-мастакоў Арлен Кашкурэвіч, чалавек надзвычай адукаваны, вызначаўся глыбокім разуменнем традыцый сусветнага, у прыватнасці заходнееўрапейскага, мастацтва. Асаблівае месца ў кантэксце вобразнага асэнсавання еўрапейскай літаратурнай класікі належыць вялікай серыі «Варыяцыі на тэму «Фаўста» (1975) Іагана Вольфганга Гётэ. Асноватворная ідэя трагедыі вялікага нямецкага паэта і мысліцеля пра адказнасць чалавека за яго ўчынкі, неабходнасць маральнага выбару знайшла сваё ўвасабленне ў алегарычных вобразах з іх незвычайнай трактоўкай персанажаў і падзей у працах гэтага эпічнага цыкла. Увядзенне ў канву твораў рэалій сучаснасці (гульцы ў амерыканскі футбол, су-

часная вайсковая экіпіроўка персанажаў «Апафеозу вайны», матацыклы з аголенымі ведзьмамі, суперсучаснае абсталяванне лабараторыі Фаўста) перадае асаблівую вастрывню пры ўспрыманні свету складаных вобразаў, надзеленых філасофскай глыбінёй.

Боль, смутак, пратэст — дамінуючыя эмацыянальныя акцэнтны ілюстрацый да аповесці Алеся Адамовіча «Карнікі» (1981—1982), у якіх мастаком падвергнута бязлітаснаму аналізу і суду бесчалавечная сутнасць ідэалогіі фашызму. Вобразы старажытнарымскіх, усходніх і сучасных дыктатараў у значнай ступені паглыбляюць і пашыраюць задуму абодвух аўтараў — пісьменніка і мастака.

Прынцып станкавізму ярка праявіўся ў серыі ілюстрацый да рамана Чынгіза Айтматава «Буранны паўстанак» (1986). Бязмежны стэп, касмадром, вобразы экзатычных каларытных персанажаў тут склаліся ў адзіны ансамбль. Асабліва адметны «Раз’езд» з выявай старой газеты, якая ўзнямаецца ў парыве ветру над пустынным стэпавым пераездам, і дынамічнае па кампазіцыі «Утайманне Каранара», вобраз бяздушнага і пазбаўленага памяці Манкурта.

З вялікім захапленнем мастак працаваў у жанры кніжнага знака і мініяцюры. Ім выкананы не адзін дзясятэк экслібрысаў для выдавецтваў, грамадскіх і асабістых бібліятэк пераважна ў тэхніцы лінаграфіі. Малы фармат кніжнага знака прадугледжвае асаблівую філіграннасць у тэхніцы выканання, майстэрства ў кампазіцыйным вырашэнні невялікай прасторы ліста, ненадакучлівую сімволіку ў вобразным увасабленні задумы. Пры гэтым неабходна было ўлічваць характар кніжнага збору, грамадскі статус і асобу ўладальніка бібліятэкі, яго перавагі ў выбары кнігі і захапленняў. Не менш бліскуча па тэхнічным рашэнням выкананы мініяцюры, якія змяшчаюць дасціпныя пажадальныя надпісы — мудрыя лацінскія афарызмы.

Творчая прастора Кашкурэвіча нічым не абмежавана. Яму, мастаку шырокага дыяпазону, падуладныя пафас і выключны драматызм гераічных падзей («Партызаны», 1969—1970; «Блакада», 1978), і шчырая лірыка пяшчотна акрэсленых жаночых вобразаў («Яна і я», 1970), і адлюс-

траванне прыгажосці творчай працы («Майстры», 1966—1967), і праблемы суадноснасці Добра і Зла («Фаўст», 1975), і жахлівы гратэск («Напалм», 1985), і высокая паэтыка ісландскага эпасу («Эда», 1993).

Працуючы ў станковай графіцы, мастак шмат увагі надаваў стварэнню вялікіх графічных цыклаў. Метад серыйнасці дазваляў яму найбольш поўна і разнастайна раскрыць сваю задуму. Серыя афортаў «Майстры», прысвечаная работнікам беларускага шклозавода «Нёман», — сапраўдны гімн натхнёнай творчай працы. Напружаная работа майстроў шкляной справы перададзена ім пры дапамозе вуглаватага калючага штрыха ў лістах «Брыгада», «Шкловыдзімальнік», «Гута». Інакш трактаваны жаночыя вобразы працаўніц, акрэсленыя мяккімі акруглымі лініямі («Натхненне», «Гранільшчыцы», «АТК»).

Гераічным падзеям Вялікай Айчыннай вайны прысвечана невялікая серыя гравюр «Партызаны». На чатырох графічных лістах, выкананых у тэхніцы афорта і «сухой іголки», не адлюстраваны батальныя сцэны, але, тым не менш, кожная работа прасякнута высокім трагізмам пары суровых выпрабаванняў. У экспрэсіўнай дынаміцы афорта «Смага», суровай статычнасці «Партызанскіх мацярок» раскрываецца тэма подзвігу народа-ваюра, народа-партызана ў гады ваеннага ліхалецця. Менавіта за цыкл гравюр «Партызаны» і серыю графічных лістоў па матывах твораў Янкі Купалы мастаку ў 1972 годзе была прысуджана Дзяржаўная прэмія БССР. А праз год Арлену Кашкурэвічу было прысвоена званне «Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР».

Яркія, запамінальныя вобразы Арлена Кашкурэвіча, гнеўныя або лірычныя, гераічныя ці элегічныя, калі майстар выкарыстоўваў для іх характарыстыкі пругкую, гнуткую лінію альбо экспрэсіўную дынаміку калючага штрыха, здзіўляюць гледача сваёй эмацыянальнай моцай. Мастак свабодна валодаў мноствам тэхнічных прыёмаў, улічваючы мэтазгоднасць той ці іншай тэхнікі ў кожным канкрэтным выпадку.

На працягу сваёй шматгадовай дзейнасці Арлен Кашкурэвіч заставаўся адданым сваёй творчай праграме — філасофскаму роздзуму аб вечных пра-

блемах быцця, разважанні пра чалавека і час, духоўнаму пошуку ісціны. Але мастацтва Кашкурэвіча — не дэкларацыя і не дыскусія. Яно ніколі не змяшчала канчатковага, катэгарычнага адказу. Хутчэй гэта — складаны поліфанічны феномен, які патрабуе ад гледача напружанай працы розуму, асацыятыўнага ўспрымання эстэтычнай інфармацыі, прапанаванай мастаком.

У вялікім цыкле малюнкаў «Concerto Grosso» («Вялікі канцэрт»), створаным на працягу 2003—2006 гадоў, метафарычна ўвасоблены трагічная калізія паміж музыкамі і яго інструментамі, чалавекам-творцам і яго мастацтвам, мужнае супрацьстаянне мастака немагчымасці дасягнення ідэалу. Самыя разнастайныя духоўныя станы, якія суправаджаюць творчы працэс (глыбокі роздум, сум, смутак, натхненне, катарсіс, гнеўнае абурэнне), увасоблены ў малюнках серыі. Нездарма ў музычных тэмах лістоў з цыкла пераважаюць тэрміны «*con affizione*» (журботна, паныла), «*desolato*» (гаротна, марна) і разам з тым — «*selvaggio*» (мужна), «*sdegnoamtnto con risoluto*» (гнеўна і рашуча).

Агульная эмацыянальная атмасфера аб'ядноўвае працы серыі «Гэтае мілае гарадское жыццё...» (1987—2004), поўныя роздуму аб праблеме пачатку стагоддзя: адзіноты асобы ў грамадстве, існавання чалавека ў няпростым сучасным свеце. Асноўная тэма гэтага цыкла — вобраз чалавека, які згубіўся ў прасторы сучаснага мегаполіса, чалавека, адчуванага ад горада, ад грамадства, ад самога сябе. Экзистэнцыяльныя акцэнты ясна выяўляюцца ў напружанай кантраснасці афортаў («Чалавек у ліфце», 1988; «Скрыжаванне», 1993) і ў строгім спакоі ліній малюнка пяром («Лістапад», 1994; «Чалавек пад дажджом», 2004; «Стары музыкант і яго сабака», 2001; «Чаканне», 2002). Па сутнасці, персанаж у працах Кашкурэвіча — «чалавек трагічны». Мінорныя інтанацыі, часам трагічныя ноты праймаюць усе творы майстра, у якіх дамінуюць розныя адценні суму, горкага роздуму, смутку, адчаю, абурэння і разам з тым жаласнай спагады і суперажвання. Тут знайшло сваё найбольшае ўвасабленне маральна-эстэтычнае крэда мастака, вытокі якога — у лепшых узорах еўрапейскага гуманізму

і славянскай культуры. Гэта іншая грань гуманізму, далёкая ад якой-небудзь дабрадушнасці і ілюзій.

Немалаважнае значэнне ў 1900—2000-я гады надавалася майстрам графікі ўвасабленню ў сваіх творах сюжэтаў і вобразаў Евангелля і Старога Запавету. Вялікая серыя малюнкаў тушшу «Узнёслая песня Саламонава» (1994—1996) паводле біблейскай «Песня песняй» напоўнена каларытам Блізкага Усходу («Танец з бубнам», «Танец з мячамі», «Паляванне фараона»). Нетрадыцыйна, арыгінальна трактаваны мастаком евангельскія сюжэты «Спакуса Хрыста ў пустыні», «Анёл і пастухі» і «Вяртанне блуднага сына» (1992). У гэтых работах зроблена спроба сучаснага прачытання класікі скрозь прызму вырашэння няпростых надзённых маральна-этычных пытанняў нашай цывілізацыі.

Натуральная патрэба мастака ў пастаянных зносінах са сваім гледачом увасобілася ў шматразовым яго ўдзеле ва ўсіх рэспубліканскіх, усеаюзных і замежных выставах. Немагчыма ўявіць сабе хаця б адну з іх, дзе б не былі прадстаўлены творы гэтага выдатнага майстра графікі. Яго персанальныя выставы ладзіліся ў Югаславіі (1965), Японіі (1970), Маскве (1975), Германіі (1977), Літве (1981), Эстоніі (1983), Польшчы (1988), Ісландыі (1989), Нарвегіі (1989), Тайвані (1995), Францыі (1996), а таксама ў ЗША, Сірыі, Алжыры, Манголіі, Фінляндыі, Кітаі і інш. У 1991 годзе Арлену Кашкурэвічу было прысвоена высокае званне «Народны мастак Беларусі».

Творчасць народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР, прафесара Арлена Міхайлавіча Кашкурэвіча — адна з найбольш яркіх з’яў сучаснага беларускага мастацтва. Яго імя шырока вядома сярод аматараў выяўленчага мастацтва як у нашай краіне, так і далёка за яе межамі. Вядучыя мастацкія музеі лічаць за вялікі гонар мець творы Арлена Кашкурэвіча ў сваіх фондах. Яго работы знаходзяцца ў калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, фондах Беларускага саюза мастакоў, у Музеі сучаснага беларускага мастацтва (г. Мінск), Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі, Дзяржаўнай

Траццякоўскай галерэі (г. Масква), Дырэкцыі выстаў Саюза мастакоў Расійскай Федэрацыі (г. Масква), Музеі сучаснага мастацтва (Скопле, Югаславія), Бендэраўскай карціннай галерэі (Малдова), Музеі І. Гётэ і Ф. Шылера (г. Веймар, Германія), у музеях Полацка, Гродна, Кіева і прыватных зборах Беларусі, Ісландыі, Польшчы, Германіі, ЗША і інш.

Сям'я Кашкурэвічаў — сапраўдны кангламерат талентаў. Плённа працуюць у розных галінах выяўленчага мастацтва сыны Ігар і Фёдар — вядомыя беларускія мастакі. Іх працы ёсць у зборах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, Дырэкцыі мастацкіх выстаў Саюза мастакоў Беларусі, а таксама ў шматлікіх прыватных беларускіх і замежных зборах. Не засталася ў баку ад мастацкай творчасці і жонка мастака Людміла Аляксандраўна. Яе акварэлі і працы ў галіне дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва сведчаць пра сапраўды таленавітую асобу.

Для нашых сучаснікаў асоба Арлена Кашкурэвіча, мастака-інтэлектуала, неаддзельная ад яго мастацтва, якое выклікае прызнанне і непадробную цікавасць у грамадстве сваёй актуальнасцю, праблематычнасцю, драматызмам.

Канстанцін Барабанаў

М

чем дальше уходит от нас во времени XX век, тем все более очевидным становится значение замечательного периода белорусского изобразительного искусства второй половины столетия. Именно в это время в художественную жизнь республики влились новые молодые творческие силы, пришло поколение художников, по-новому выражающих свои взгляды на современный мир. Наиболее радикальные изменения на этом этапе произошли в искусстве графики. Использование новых художественных методов, применение современных творческих приемов, разнообразие тематики, сложные композиционные конструкции, введение в структуру произведения разновременных и разномасштабных изображений, активное обращение к эстампу — характерные черты искусства мастеров графики нового поколения: Александры Последович, Георгия Поплавского, Людвиг Асецкого, Елены Лось и др.

В этой когорте учредителей современного искусства особенное место принадлежит Арлену Кашкуревичу (15.09.1929—26.08.2013). Вместе со сподвижниками он принимал самое активное участие в утверждении современных эстетических идеалов, новых тем и образов, художественных средств и форм, присущих графике. Уже в своих ранних произведениях художник отказался от иллюзорного решения пространства, подчеркивая выразительность силуэтов на плоскости листа, использовал пластические и эмоциональные возможности контрастов белого и черного в линогравюре, красоту линий и цветовых пятен в литографии, напряженного экспрессивного штриха в офорте и технике «сухой иглы».

Родился Арлен Михайлович Кашкуревич 15 сентября 1929 года в Минске, где прожил всю свою жизнь, за исключением короткого периода, когда его семья была вынуждена в годы войны эвакуировать в Саратов. После освобождения Белоруссии вернулся в родной город. Окончив школу-семилетку, поступил в Минский строительный техникум. Проявляя незаурядные способности к рисованию, с увлечением занимался в студии изобразительного искусства при минском Доме народного творчества, которой руководил опытный педагог и замечательный мастер живописи Николай Тарасиков. Вскоре Арлен Михайлович поступил в Минское художественное училище, которое успешно закончил в 1953 году. В том же году решил продолжить обучение на отделении графики в Белорусском государственном театральном-художественном институте. Учился у выдающихся художников и педагогов Льва Лейтмана, Владимира Суховерхова, Павла Любомудрова, Виталия Цвирко, Семена Геруса.

Уже в первые годы обучения Арлен Кашкуревич публиковал в различных изданиях рисунки и иллюстрации к книгам. Он прекрасно зарекомендовал себя в дипломной работе — серии иллюстраций к роману «Атомная станция» (1959) исландского писателя Хальдоура Лакснесса, выполненной в технике цветной литографии и вскоре получившей одобрение самого автора.

После окончания учебы он был приглашен в институт на преподавательскую работу, которой посвятил себя в течение десяти последующих лет. В 60-е годы был принят в Союз художников БССР, и с этого же времени он — постоянный участник республиканских и всесоюзных выставок.

Существенное место в творчестве Арлена Кашкуревича отведено книжной графике. Много лет мастер занимался художественным оформлением книги, плодотворно работал в области экслибриса. Его работы — не просто иллюстрации к тексту, изобразительное воспроизведение сюжета, а глубинное проникновение в сущность литературного произведе-

ния, раскрытие его философско-этического содержания. Иллюстрации художника одновременно лаконичны и многоплановы. И каждый раз это свежий, оригинальный взгляд вдумчивого читателя и полноценного соавтора писателя.

Одним из первых значительных произведений в период становления мастера была работа по оформлению книги Янки Купалы «Три поэмы» (1962). Скупой, суровый и одновременно эмоциональный художественный язык иллюстраций к поэмам «Курган», «Бондаровна», «Могила льва» хорошо соотносился с духом купаловской поэзии. Тонкое понимание архитектоники книги позволило художнику принять самое деятельное участие в создании ее макета. Иллюстрации этого уникального издания, выпущенного небольшим тиражом, были полностью напечатаны с авторских досок. На Всесоюзном конкурсе в Москве оно было награждено Дипломом II степени.

В дальнейшем работы Арлена Кашкуревича над книгами «Третье поколение» (1960) Кузьмы Черного, «Снежные зимы» и «Сердце на ладони» (1966) Ивана Шамякина, «Овод» (1968) Этель Лилиан Войнич, «Дикая охота короля Стаха» (1983) и «Колосья под серпом твоим» (1968) Владимира Короткевича, «Сказки» (1984) Ганса Христиана Андерсена, «Каратели» и «Хатынская повесть» (1974) Алеся Адамовича неоднократно отмечались почетными дипломами и премиями за лучшее оформление книги на всесоюзных и международных конкурсах.

Значительным достижением художника-графика стала серия иллюстраций к поэме Николая Гусовского «Песнь о зубре» (1973), где тонкий выразительный штрих рисунка уподобляется старинной гравюре. Этим приемом художник добился полного соответствия визуального оформления листов духу эпохи создания этого выдающегося лирико-эпического произведения. На Республиканском конкурсе книга была награждена дипломом и медалью Ф. Скорины, а на Всесоюзном конкурсе 1974 года в Москве — Дипломом I степени.

Среди своих коллег-художников Арлен Кашкуревич, человек чрезвычайно образованный, отличался глубоким постижением традиций всемирного, в частности западноевропейского, искусства. Особое место в контексте образного осмысления европейской литературной классики принадлежит большой серии «Вариации на тему «Фауста» (1975) Иоганна Вольфганга Гете. Основополагающая идея трагедии великого немецкого поэта и мыслителя об ответственности человека за его деяния, о необходимости морального выбора нашла свое воплощение в аллегорических образах с их необычайной трактовкой персонажей и событий в работах этого эпического цикла. Введение в канву произведений реалий современности (игроки в американский футбол, современная воинская экипировка персонажей «Апофеоза войны», мотоциклы с восседающими на них обнаженными ведьмами, суперсовременное оснащение лаборатории Фауста) сообщает особую остроту при восприятии мира сложных образов, наделенных философской глубиной.

Боль, скорбь, протест — доминирующие эмоциональные акценты иллюстраций к повести Алеся Адамовича «Каратели» (1981—1982), в которых художником подвергнута беспощадному анализу и суду подлинная бесчеловечная сущность идеологии фашизма. Образы древнеримских, восточных и современных диктаторов в значительной степени углубляют и расширяют замысел обоих авторов — писателя и художника.

Принцип станковизма ярко проявился в серии иллюстраций к роману Чингиза Айтматова «Буранный полустанок» (1986). Бескрайняя степь, космодром, образы экзотических колоритных персонажей здесь сложились в единый ансамбль. Особенно выразительны «Разъезд» с изображением старой газеты, взметнувшейся в порыве ветра над пустынным степным переездом, и динамичное по композиции «Укрощение Каранара», образ бездушного и лишённого памяти Манкурта.

С не меньшим увлечением художник работал в жанре книжного знака и миниатюры. Им исполнен не один десяток экслибрисов для издательств, общественных и личных библиотек по преимуществу в техни-

ке линогравюры. Малый формат книжного знака предполагает особую филигранность в технике исполнения, мастерство в композиционном решении небольшого пространства листа, ненавязчивую символику в образном воплощении замысла. При этом необходимо было учитывать характер книжного собрания, общественный статус и личность владельца библиотеки, его предпочтения в выборе книг и увлечений. Не менее блистательны по техническим решениям исполненные теплого юмора миниатюры, содержащие остроумные пожелательные надписи — мудрые латинские афоризмы.

Творческое пространство Кашкуревича ничем не ограничено. Ему, художнику широкого диапазона, подвластны пафос и исключительный драматизм героических событий («Партизаны», 1969—1970; «Блокада», 1978), и проникновенная лирика нежно очерченных женских образов («Она и я»), и изображение красоты творческого труда («Мастера», 1966—1967), и проблемы соотношения Добра и Зла («Фауст», 1975), и ужасающий гротеск («Напалм», 1985), и высокая поэтика исландского эпоса («Эдда», 1993).

Работая в станковой графике, художник много внимания уделял созданию больших графических циклов. Метод серийности позволял ему наиболее полно и разнообразно раскрыть свой замысел. Серия офортов «Мастера», посвященная работникам белорусского стеклозавода «Неман», — подлинный гимн вдохновенному творческому труду. Напряженная работа мастеров стекольного дела передана им при помощи угловатого колючего штриха в листах «Бригада», «Стеклодув», «Гута». По-иному трактованы женские образы тружениц, очерченные округлыми мягкими линиями («Вдохновение», «Гранильщицы», «ОТК»).

Героическим событиям Великой Отечественной войны посвящена небольшая серия гравюр «Партизаны». На четырех графических листах, исполненных в технике офорта и «сухой иглы», не отображены батальные сцены, но, тем не менее, каждая работа пронизана высоким трагизмом поры суровых испытаний. В экспрессивной динамике офорта «Жажда»,

суровой статичности «Партизанских матерей» раскрывается тема подвига народа-воина, народа-партизана в годы военного лихолетья. Именно за цикл гравюр «Партизаны» и серию графических листов по мотивам произведений Янки Купалы художнику в 1972 году была присуждена Государственная премия БССР. А через год Арлену Кашкуревичу было присвоено звание «Заслуженный деятель искусств БССР».

Яркие, запоминающиеся образы Арлена Кашкуревича, гневные или лиричные, героические или элегичные, когда мастер использовал для их характеристик упругую, гибкую линию либо экспрессивную динамику колючего штриха, поражают зрителя своей эмоциональной мощностью. Художник свободно владел множеством технических приемов, учитывая целесообразность той или иной техники в каждом конкретном случае.

На протяжении своей многолетней деятельности Арлен Кашкуревич оставался преданным своей творческой программе — философскому раздумью о вечных проблемах бытия, размышлению о человеке и времени, духовному поиску истины. Но искусство Кашкуревича — не декларация и не дискуссия. Оно никогда не содержало окончательного, категорического ответа. Скорее это — сложный полифонический феномен, требующий от зрителя напряженной работы ума и чувств, сопереживания, ассоциативного восприятия эстетической информации, предлагаемой художником, всегда обращенной к духовному миру зрителя.

В большом цикле рисунков «Concerto Grosso» («Большой концерт»), созданном на протяжении 2003—2006 годов, метафорически воплощены трагическая коллизия между музыкантом и его инструментом, человеком-творцом и его искусством, мужественное противостояние художника невозможности достижения идеала. Самые разнообразные духовные состояния, сопровождающие творческий процесс (глубокое раздумье, тоска, скорбь, вдохновение, катарсис, гневное негодование), воплощены в рисунках серии. Недаром в музыкальных темах листов из цикла преобладают термины «*con affizione*» (скорбно, уныло), «*desolato*» (горестно,

тщетно) и вместе с тем — «selvaggio» (мужественно), «sdegnosamtnto con resoluto» (гневно и решительно).

Общая эмоциональная атмосфера объединяет работы серии « Эта милая городская жизнь...» (1987—2004), исполненные раздумий о проблеме начала столетия: одиночества личности в обществе, существования человека в непростом современном мире. Основная тема этого цикла — образ человека, затерявшегося в пространстве современного мегаполиса, человека, отчужденного от города, от общества, от самого себя. Экзистенциальные акценты ясно проявляются в напряженной контрастности офортов («Человек в лифте», 1988; «Перекресток», 1993) и строгом покое линий перьевого рисунка («Листопад», 1994; «Человек под дождем», 2004; «Старый музыкант и его собака», 2001; «Ожидание», 2002). В сущности, персонаж в работах Кашкуревича — «человек трагический». Минорные интонации, подчас трагические ноты пронизывают все произведения мастера, в которых доминируют различные оттенки грусти, горького размышления, печали, отчаяния, негодования и вместе с тем горестного сочувствия и сопереживания. Здесь нашло свое наибольшее воплощение морально-эстетическое кредо художника, истоки которого — в лучших образцах европейского гуманизма и славянской культуры. Это иная грань гуманизма, чуждая какого-либо благодушия и иллюзий.

Немаловажное значение в 1990—2000-е годы придавалось мастером графики воплощению в своих произведениях сюжетов и образов Евангелия и Ветхого Завета. Большая серия рисунков тушью «Возвышенная песнь Соломонова» (1994—1996) по мотивам библейской «Песнь песней» наполнена колоритом Ближнего Востока («Танец с бубном», «Танец с мечами», «Охота фараона»). Нетрадиционно, оригинально трактованы художником евангельские сюжеты «Искушение Христа в пустыне», «Ангел и пастухи» и «Возвращение блудного сына» (1992). В этих работах художником предпринята попытка современного прочтения классики сквозь призму разрешения непростых насущных морально-этических вопросов нашей цивилизации.

Естественная потребность художника в постоянном общении со своим зрителем воплотилась в многократном его участии во всех республиканских, всесоюзных и зарубежных выставках. Невозможно представить себе хотя бы одну из них, где бы не были произведения этого выдающегося мастера графики. Его персональные выставки экспонировались в Югославии (1965), Японии (1970), Москве (1975), Германии (1977), Литве (1981), Эстонии (1983), Польше (1988), Исландии (1989), Норвегии (1989), Тайване (1995), Франции (1996), а также в США, Сирии, Алжире, Монголии, Финляндии, Китае и др. В 1991 году Арлену Кашкуревичу было присвоено высокое звание «Народный художник Беларуси».

Творчество народного художника Беларуси, лауреата Государственной премии БССР, профессора Арлена Михайловича Кашкуревича — одно из наиболее ярких явлений современного белорусского искусства. Его имя широко известно как среди любителей изобразительного искусства в нашей стране, так и далеко за ее пределами. Ведущие художественные музеи считают великой честью иметь произведения Арлена Кашкуревича в своих фондах. Его работы находятся в коллекции Национального художественного музея Республики Беларусь, фондах Белорусского союза художников, в Музее современного белорусского искусства (г. Минск), Национальном музее истории и культуры Беларуси, Государственной Третьяковской галерее (г. Москва), Дирекции выставок Союза художников Российской Федерации (г. Москва), Музее современного искусства (Скопле, Югославия), Бендеровской картинной галерее (Молдова), Музее И. Гёте и Ф. Шиллера (г. Веймар, Германия), в музеях Полоцка, Гродно, Киева и частных собраниях Беларуси, Исландии, Польши, Германии, США и др.

Семья Кашкуревичей — настоящий конгломерат талантов. Плодотворно работают в различных областях изобразительного искусства сыновья Игорь и Федор — известные белорусские художники. Их работы имеются в собраниях Национального художественного музея Республики Беларусь, Дирекции художественных выставок Союза художников Бела-

руси, а также во многих частных белорусских и зарубежных собраниях. Не осталась в стороне от художественного творчества и супруга художника Людмила Александровна. Ее акварели и работы в области декоративно-прикладного искусства свидетельствуют о подлинно талантливой личности.

Для наших современников личность Арлена Кашкуровича, художника-интеллектуала, неотделима от его искусства, вызывающего признание и неподдельный интерес в обществе своей актуальностью, проблематичностью, драматизмом.

Константин Барабанов

Further away goes the twentieth century, the more evident becomes importance of a significant period of the Belarusian visual arts of the second half of the century. It was the beginning of the 1960s when the artistic life of the republic was enriched by new young creative power of the generation of artists who expressed their views of the modern world in their own way. At that stage the most radical changes happened in the art of graphics. Using of new artistic methods, applying of modern creative techniques, variety of subjects, complex compositional structures, introducing multi-temporal and multi-scale images to the work structure, active use of printmaking are the main artistic characteristics of the graphics masters of the new generation: Alyaksandra Paslyadovich, Georgy Paplauskyy, Ludvig Asetsky, Alena Los, etc.

In this cohort of the founders of modern art the special place belongs to Arlen Kashkurevich (15.09.1929—26.08.2013). Together with his allies he took an active part in the consolidation of modern aesthetic ideals, new themes and images, artistic devices and forms peculiar to the graphic arts. In his early works artist rejected illusory solutions of space emphasizing expressiveness of silhouettes on the sheet, he used figural and emotional opportunities of black and white contrast in linocut, beauty of lines and splashes of colour in lithography, rigorous expressive touches in etching and drypoint technique.

Arlen Mikhailavich Kashkurevich was born in September 15, 1929 in Minsk where he lived all his life excluding a short period of evacuation to Saratov during World War II. After the liberation of Belarus he returned to his native city. After graduation of a seven-year school he entered Minsk Civil

Engineering College. Showing extraordinary talent for drawing, he worked with enthusiasm in the studio of visual arts at Minsk House of Folk Art, which was led by an experienced teacher and great master of painting Mikalai Tarasikau. Soon Arlen Mikhailavich won admission to Minsk Art College from which he successfully graduated in 1953. The same year he decided to continue his education at the Graphics Department of the Belarusian State Theatre and Art Institute. There he was taught by such distinguished artists and pedagogues as Leu Leitman, Uladzimir Sukhaverkau, Pavel Lubamudrau, Vitaly Tsvirka and Siamen Gerus.

Already during his first years of education Arlen Kashkurevich published his drawings and illustrations to books in various periodicals. He proved himself well at the thesis work – a series of illustrations to the novel *Atom Station* (1959) by the Icelandic writer Halldór Laxness. The illustrations were made in the colour lithography technique and soon were approved by the author himself.

After the graduation he was offered a post of a lecturer in the Institute and ten following years he dedicated to that work. In 1960, he was accepted to the Artists' Union of the BSSR and the same year he became a constant participant of the republican and all-union exhibitions.

A significant place at the creative work of Arlen Kashkurevich was taken by book illustrating. Many years he dedicated to book decoration and fruitfully worked at the field of bookplate making. His works are not simply illustrations to a text or visual representation of a plot but deep penetration into the essence of a literary work, revealing of its philosophic and ethic contents. Artist's illustrations are laconic and many layered at the same time. And it is always a fresh and original view of a thoughtful reader and real co-author of a writer.

Design of the book *Three Poems* (1962) by Yanka Kupala became one of the first prominent works at the master's early period. Artistic language of the illustrations to the poems *Barrow*, *Bandarouna*, *Lion's Tomb* – stingy, severe and emotional at the same time – coordinates well with the spirit of Kupala's poetry.

Subtle understanding of the book architectonics enabled the artist to take an active part in the developing of its design. Illustrations of this unique limited edition were made from artist's plates. The book was awarded the second degree diploma at the All-Union Competition in Moscow.

Thereafter, the work of Arlen Kashkurevich at books *The Third Generation* (1960) by Kuzma Chorny, *Snowy Winters* and *The Heart on the Open Palm* (1966) by Ivan Shamiakin, *The Gadfly* (1968) by Ethel Lilian Voynich, *King Stakh's Wild Hunt* (1983) and *Ears of Rye under Thy Sickle* (1968) by Uladzimir Karatkevich, *Fairytales* (1984) by Hans Christian Andersen, *Chasteners* and *The Khatyn Story* (1974) by Ales Adamovich were frequently awarded with diplomas and awards for the best book design at the all-union and international contests.

A series of illustrations to *The Song about Bison* (1973) by Mikola Gusowski became a remarkable achievement of the artist. Slender expressive lines of drawings in the work resemble an ancient engraving. With such a technique Kashkurevich reached a full correspondence of visual design of sheets with the spirit of the epoch when this outstanding lyrical and epic poem had been created. The book was awarded a diploma and F. Skaryna medal at the republican contest and a first degree diploma at the All-Union Contest in Moscow in 1974.

Among his colleagues Arlen Kashkurevich, who was an extremely educated person, was notable for deep comprehension of world art and western European art in particular. A special place in the context of European literary classics figurative interpretation belongs to a large series of *Variations on a theme of "Faust"* by Johann Wolfgang von Goethe (1975). A prevailing idea of the tragedy by the great German poet and thinker about human responsibility for his actions and the necessity of moral choice found its embodiment in allegorical images with their unusual interpretation of characters and events in the works of this epic cycle. Introducing such modern realities as American football players, contemporary military uniform of *Apotheosis of War* characters, naked witches riding motorcycles and up-to-date equipment of the

Faust's laboratory make the perception of complex images with philosophical depth more acute.

Pain, grief and protest are dominant emotional accents of illustrations to the book *Chasteners* (1981—1982) by Ales Adamovich. The artist mercilessly analyzed and judged true inhumane essence of the Nazi ideology. Images of Ancient Roman, Eastern and modern dictators deepen and widen remarkably the conception of both the writer and the artist.

Easel painting principal is evident in a series of illustrations to the novel *Blizzard Stop* (1986) by Chinghiz Aitmanov. Endless steppe, cosmodrome, images of exotic characters are constituents of a single ensemble. Particularly expressive sheets are *A Crossing Loop* with an old newspaper rising in a gust of wind over a desolate steppe road crossing and the dynamic composition of *The Taming of Karanar* with the image of soulless and devoid of memory Mankurt.

With no less enthusiasm the artist worked in the genre of bookplate and miniature. He created dozens of bookplates, mainly in the technique of linocut, for publishing houses, public and private libraries. A small format of a bookplate assumes particular meticulousness in the technique, skill in the compositional solution of a small sheet and unobtrusive symbolism in the figurative embodiment of a design. Furthermore, it was necessary to consider the nature of a book collection, the social status and personality of a collection owner, his preference in the choice of books and hobbies. Full of warm humor miniatures with wise and witty Latin aphorisms are no less brilliantly executed.

A creative space of Kashkurevich had no limits. He was a wide range artist who had hold on pathos and exceptional dramatic nature of heroic events (*Partisans*, 1969—1970; *Blockade*, 1978), heartfelt lyricism of tenderly outlined female images (*She and I*, 1970), depiction of the beauty of creative work (*Masters*, 1966—1967), the problem of correlation between good and evil (*Faust*, 1975), terrifying grotesque (*Napalm*, 1985) and high poetry of Icelandic epos (*Edda*, 1993).

The artist paid much attention to the creation of large cycles of easel graphics works. Series of works helped him to reveal his idea in a more complete and varied way. The etching series *Masters*, dedicated to workers of Belarusian Glassworks *Neman*, is a true hymn to the inspired creative work. The hard work of glasswork masters was expressed with the help of edgy and stinging lines in the sheets *Brigade*, *Glass Blower*, *Guta*. Images of female workers were interpreted differently – with the help of rounded soft lines (*Inspiration*, *Cutters*, *Quality Control Department*).

A small series of engravings *Partisans* was dedicated to the heroic deeds of the Great Patriotic War. No battle scenes are depicted on four graphic sheets made in the etching and drypoint technique, but nevertheless each work is pierced with the wartime tragedy. The theme of the exploit of the warrior people, the partisan people in the troubled wartime years is revealed in the expressive dynamics of the etching *Thirst* and the stern immobility of *Partisan Mothers*. It was the cycle of engravings *Partisans* and also the series of graphic sheets after the works of Yanka Kupala that brought the artist the BSSR State Prize in 1972. And in a year Arlen Kashkurevich was awarded the title of the Honoured Artist of the BSSR.

Vivid and memorable images of Arlen Kashkurevich amaze viewers with their emotional power. The master used flexible lines or expressive dynamics of spiny lines to characterize his wrathful or lyrical, heroic or elegiac works. The artist freely used a lot of technical methods taking into account their appropriateness in each particular case.

For many years Arlen Kashkurevich remained faithful to his creative programme – philosophical musing on eternal problems of being, reflection on man and time, spiritual search for truth. But the art of Kashkurevich is not a declaration or discussion. It has ever contained some definite or categorical answer, on the contrary, it is a complex polyphonic phenomenon that demands hard work from intellect and feelings, empathy, associative perception of aesthetic information suggested by the artist and always addressed to the spiritual world of the audience.

In a large cycle of drawings *Concerto Grosso (Big Concert)* created in 2003—2006 the artist embodied metaphorically a tragic collision between a musician and his instrument, a creator and his art, brave confrontation of an artist to the impossibility of reaching ideal. Various spiritual conditions that accompany creative process, such as deep thoughtfulness, melancholy, sorrow, inspiration, catharsis and wrath, are embodied in the drawings of the series. It is no coincidence that in musical themes of the sheets prevail terms «con affizione» (mournfully, sadly), «desolato» (sorrowfully, vainly) together with «selvaggio» (courageously), «sdegnosamento con risoluto» (angrily and resolutely).

Common emotional atmosphere unites works of the series *This Sweet City Life...* (1987—2004), which is full of thoughts about the millennium problem: the problem of individuality in the society, human existence in a complicated modern world. The main theme of the cycle is an image of a person who is lost in a metropolis, the one who is alienated from the city, society and himself. Existential accents are clearly seen in a dramatic contrast of etchings (*Person in an Elevator*, 1988; *Crossroads*, 1993) and in a strict calm of the lines of pen drawings (*Leaf Fall*, 1994; *Person in the Rain*, 2004; *Old Musician and His Dog*, 2001; *Expectation*, 2002). Essentially, the hero of the Kashkurevich's works is a tragic person. Minor intonations and sometimes tragic notes pierce all works of the master in which dominate various hues of sadness, bitter thoughts, sorrow, despair, anger and, at the same time, of commiseration and sympathy. Here moral and aesthetic credo of the artist found its full embodiment. Origins of this credo are in the best traditions of European humanism and Slavic culture. This is a different side of humanism devoid of any illusions or complacency.

Recreation of scenes and images from Gospel and the Old Testament became of no little interest to the artist in the 1990—2000s. A large series of drawings in Indian ink *Sublime Song of Solomon* (1994—1996) after *The Song of Songs* is full of flavour of the Middle East (sheets *Dance with a Tambourine*, *Dance with Swords*, *Hunt of the Pharaoh*). Distinctively and in not a traditional way

the artist interpreted evangelic stories *Temptation of Christ in the Desert, Angel and Shepherds and The Return of the Prodigal Son* (1992). In these works the artist attempted modern interpretation of the classics through the prism of the solution of complex moral and ethical issues of our civilization.

Natural desire to communicate constantly with his audience was implemented in frequent participation of Kashkurevich in all republican, all-union and foreign exhibitions. It is impossible to imagine at least one of the exhibitions without works of this prominent master. His personal exhibitions were held in Yugoslavia (1965), Japan (1970), Moscow (1975), Germany (1977), Lithuania (1981), Estonia (1983), Poland (1988), Iceland (1989), Taiwan (1995), France (1996) and also in the USA, Syria, Algeria, Mongolia, Finland, China, etc.

In 1991, Arlen Kashkurevich was awarded the title of the People's Artist of Belarus.

The creative work of the People's Artist of Belarus, the laureate of the BSSR State Prize, professor Arlen Mikhailavich Kashkurevich is one of the brightest phenomena of contemporary Belarusian art.

His name is widely known among connoisseurs of visual arts in our country and abroad. Leading art museums consider having works of Arlen Kashkurevich in their funds as a great honour. His works are kept in the collection of the National Art Museum of the Republic of Belarus, in the funds of the Artists' Union of Belarus, in the Museum of Contemporary Belarusian Art (Minsk), the National Museum of Belarusian History and Art, the State Tretyakov Gallery (Moscow), the Directorate of Exhibitions of the Artists' Union of the Russian Federation (Moscow), the Museum of Contemporary Art (Skopje, Macedonia), the Picture Gallery of Bender (Moldova), the Goethe and Schiller Museum (Weimar, Germany), in the museums of Polotsk, Grodno, Kiev, and private collections in Belarus, Iceland, Poland, Germany, the USA, etc.

The Kashkurevich family is a true conglomerate of talents. The sons Igar and Fiodar fruitfully work in various spheres of visual arts. They are famous Belarusian artists, whose works are kept in the collections of the National Art Museum of the Republic of Belarus, the Directorate of Art Exhibitions of the

Artists' Union of Belarus and also in many private Belarusian and foreign collections. The wife of the artist – Ludmila Alyaksandrauna – does not stay away from the artistic creativity. Her watercolours and works in the field of decorative and applied arts tell about a genuinely talented person.

For our contemporaries the personality of Arlen Kashkurevich, the intellectual artist, is inseparable from his art which always evokes recognition and genuine interest in the society due to its actuality, difficulty and dramatic character.

Kanstantsin Barabanau

Гурзуф. Лесвіца. 1963
Гурзуф. Лестница. 1963
Gurzuf. Staircase. 1963

Исландыя на вуліцы. 1959
Исландия на улице. 1959
Iceland on the street. 1959

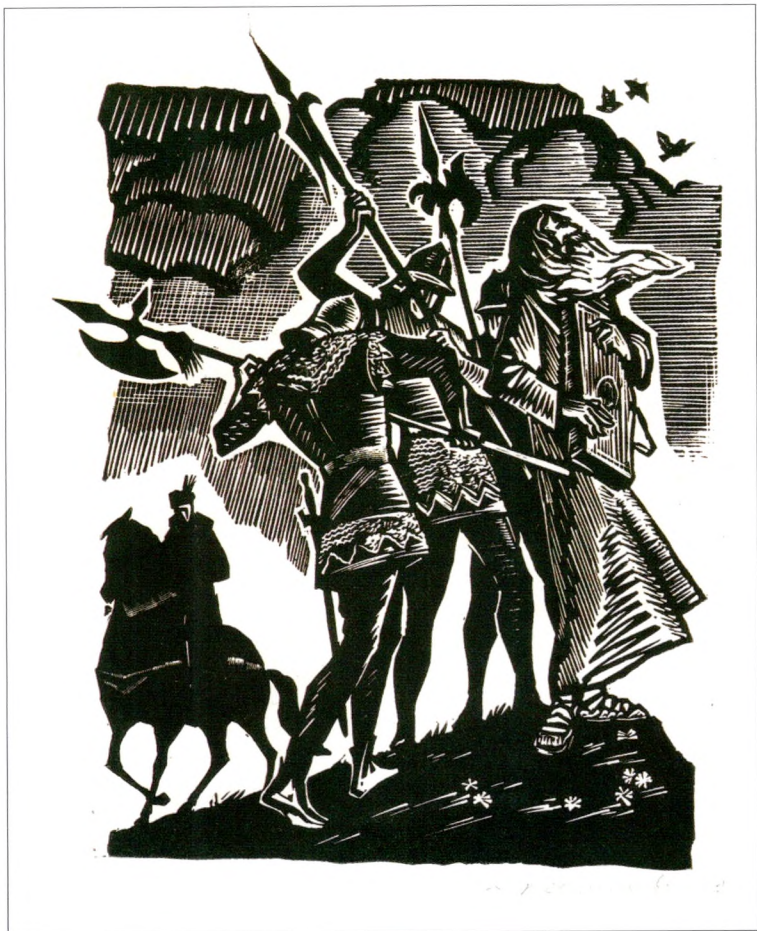
Вечарынка. 1959
Вечеринка. 1959
Party. 1959

Магіла льва. 1962
Могила льва. 1962
Lion's Tomb. 1962

Бандароўна. 1962
Бондаровна. 1962
Bandarouna. 1962

Курган. 1962
Курган. 1962
Barrow. 1962

Магіла льва. 1962
Могила льва. 1962
Lion's Tomb. 1962

Натхнення. 1966—1967
Вдохновение. 1966—1967
Inspiration. 1966—1967

Шкловдзімальнік. 1966—1967
Стеклодув. 1966—1967
Glass Blower. 1966—1967

Партизанські маці. 1970
Партизанские матери. 1970
Partisan Mothers. 1970

Смага. 1969
Жажда. 1969
Thirst. 1969

Илюстрация да паэмы Янкі Купалы «Яна і я». 1969
Иллюстрация к поэме Янки Купалы «Она и я». 1969
Illustrations to the poem *She and I* by Yanka Kupala. 1969

Иллюстрация да паэмы Янкі Купалы «Адвечная песня». 1969
Иллюстрация к поэме Янки Купалы «Извечная песня». 1969
Illustrations to the poem *Eternal Song* by Yanka Kupala. 1969

Полымя. 1978

Пламя. 1978

Fire. 1978

Ураджай вайны. 1978

Урожай войны. 1978

Harvest of War. 1978

Илюстрация да паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра». 1980
Иллюстрация к поэме Н. Гусовского «Песнь о зубре». 1980
Illustration to the poem *The Song about Bison* by M. Gusowski. 1980

Иллюстрация да паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра». 1980
Иллюстрация к поэме Н. Гусовского «Песнь о зубре». 1980
Illustration to the poem *The Song about Bison* by M. Gusowski. 1980

Иллюстрация да паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра». 1980
Иллюстрация к поэме Н. Гусовского «Песнь о зубре». 1980
Illustration to the poem *The Song about Bison* by M. Gusowski. 1980

Илюстрация да паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра». 1980
Иллюстрация к поэме Н. Гусовского «Песнь о зубре». 1980
Illustration to the poem *The Song about Bison* by M. Gusowski. 1980

Сад Марты. 1981
Сад Марты. 1981
Martha's Garden. 1981

Правятленне. 1981

Прозрение. 1981

Enlightment. 1981

Кабинет Фаўста. 1981
Кабинет Фауста. 1981
The Study of Faust. 1981

Ведьмы. 1981
Ведьмы. 1981
Witches. 1981

Ашуканцы. 1984
Обманщики. 1984
Deceivers. 1984

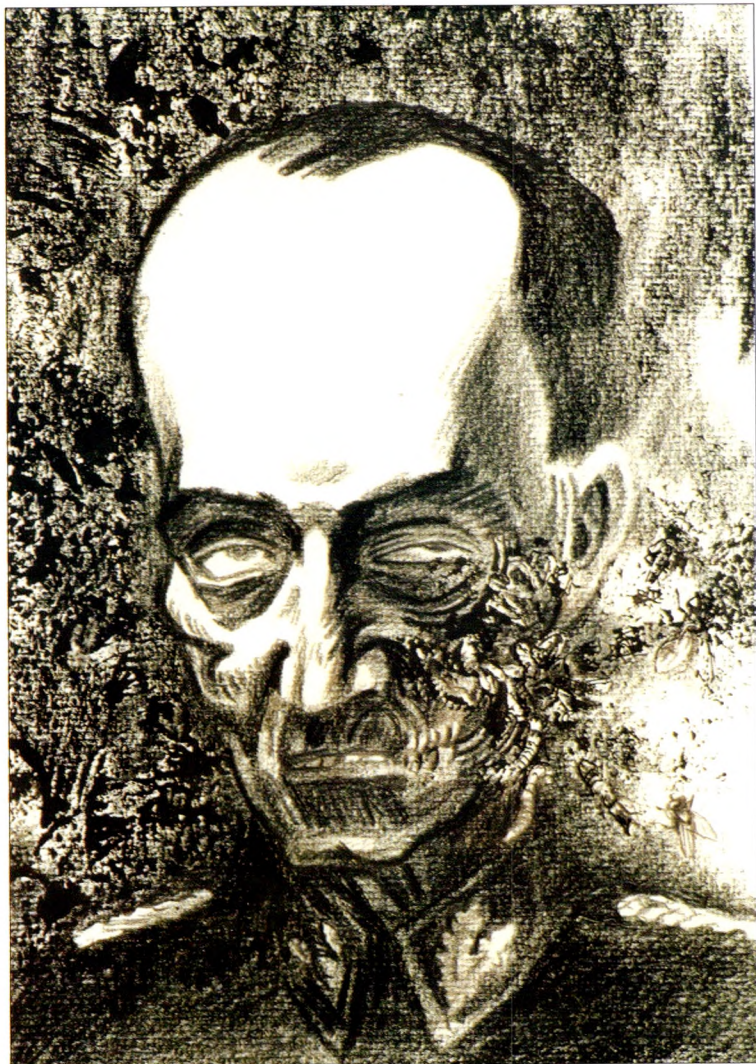

Кароль голы! 1984
Король голый! 1984
The King is Naked! 1984

Илюстрация да аповесці А. Адамовіча «Карнікі». Супервокладка. 1982
Илюстрация к повести А. Адамовича «Каратели». Суперобложка. 1982
Illustration to the novel *Chasteners* by A. Adamovich. Book cover. 1982

Илюстрация да аповесці А. Адамовіча «Карнікі». 1982
Илюстрация к повести А. Адамовича «Каратели». 1982
Illustration to the novel *Chasteners* by A. Adamovich. 1982

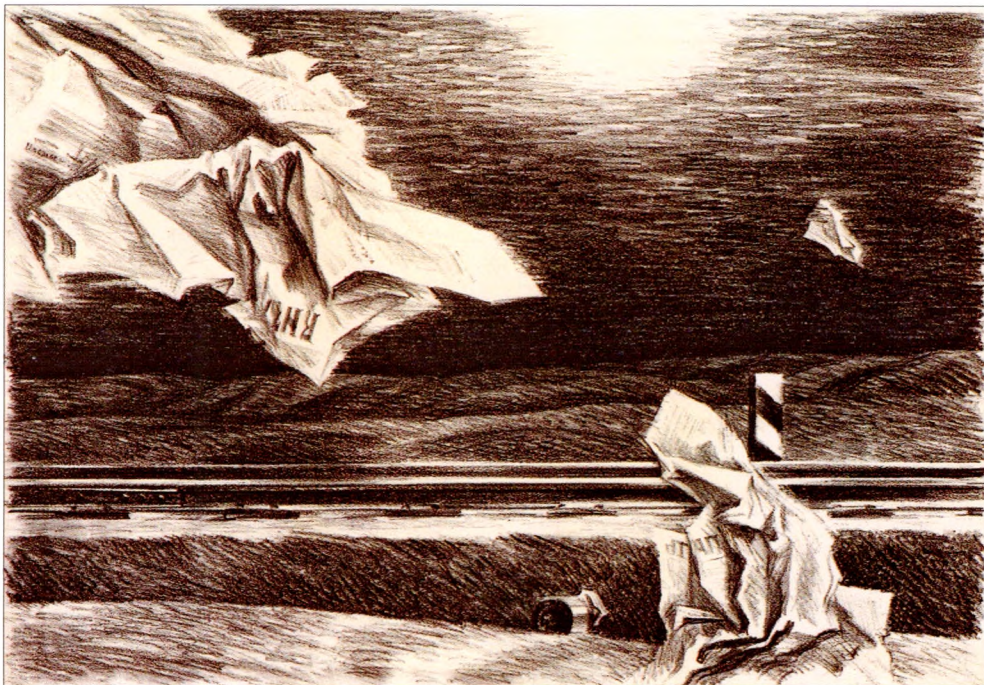

Ілюстрація до аповесці А. Адамовича «Карнікі». 1982
Иллюстрация к повести А. Адамовича «Каратели». 1982
Illustration to the novel *Chasterners* by A. Adamovich. 1982

Ілюстрація до аповесці А. Адамовича «Карнікі». 1982
Иллюстрация к повести А. Адамовича «Каратели». 1982
Illustration to the novel *Chasterners* by A. Adamovich. 1982

Раз'езд. 1986

Разъезд. 1986

A Crossing Loop. 1986

Манкурт. 1986

Манкурт. 1986

Mankurt. 1986

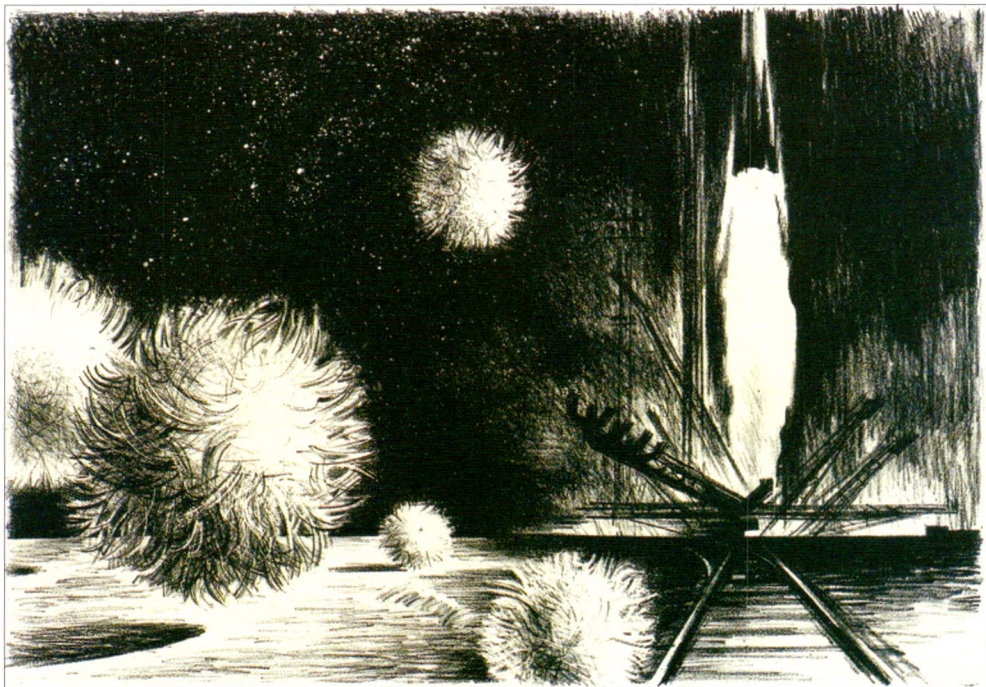

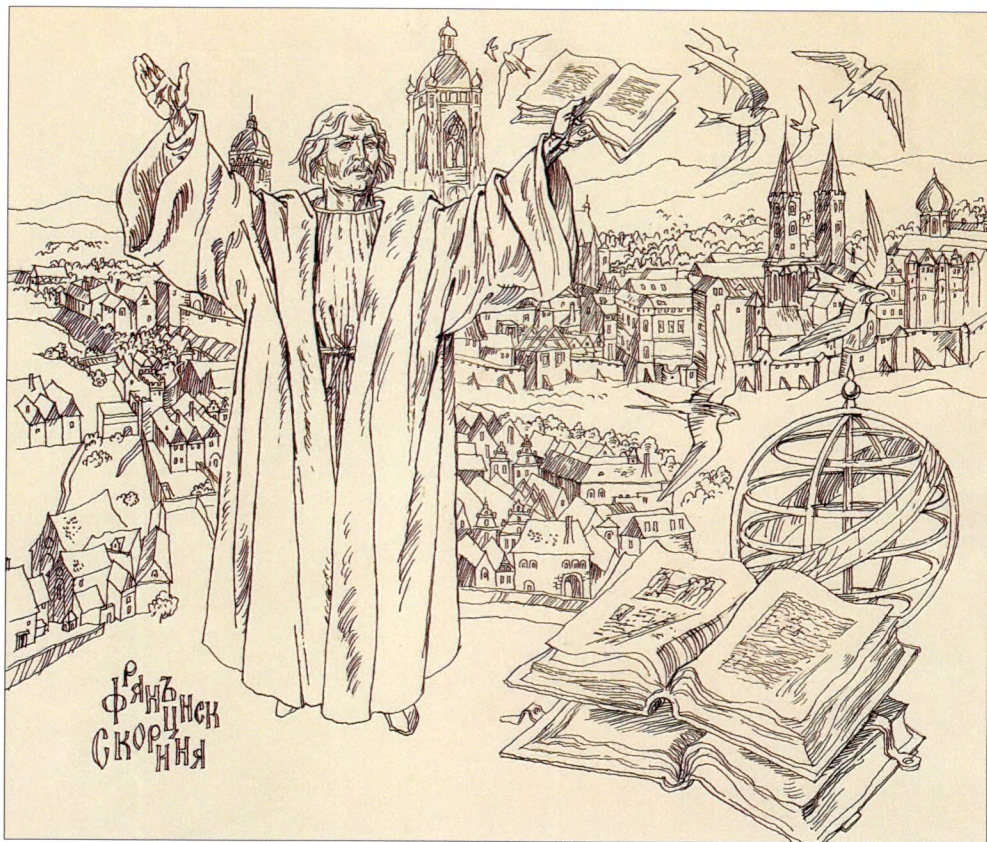
Утаймаванне Каранара. 1986

Укросшчце Каранара. 1986

The taming of Karanar. 1986

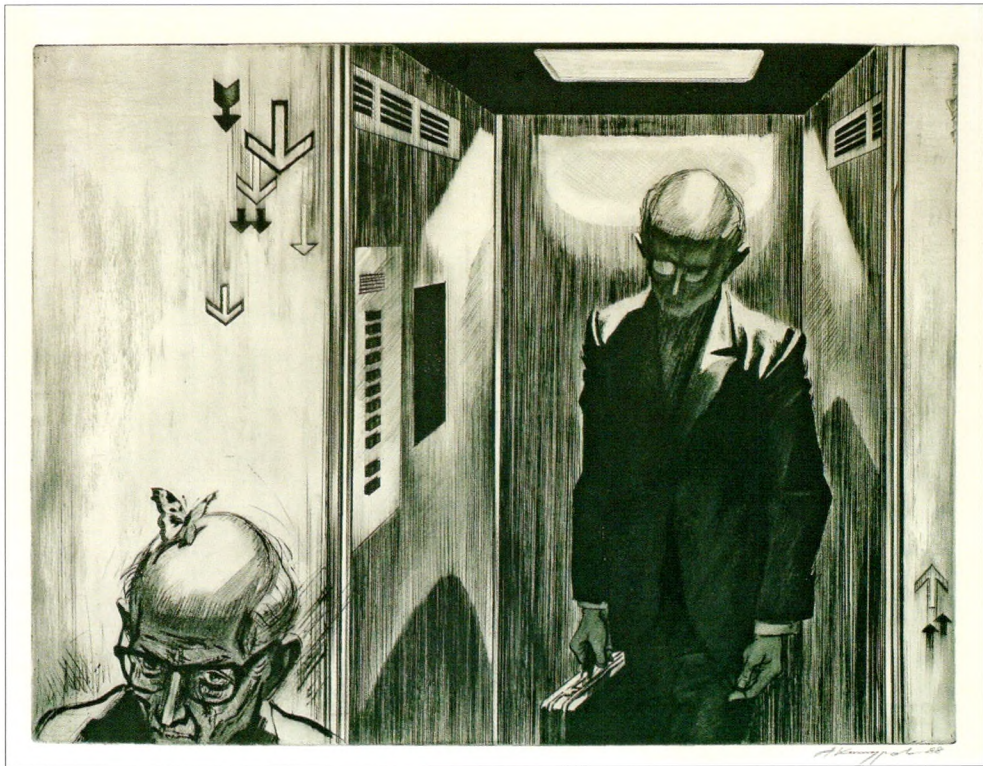
Ракетадром. 1986
Ракетодром. 1986
Rocketdrome. 1986

- Прага. 1993
- Прага. 1993
- Prague. 1993

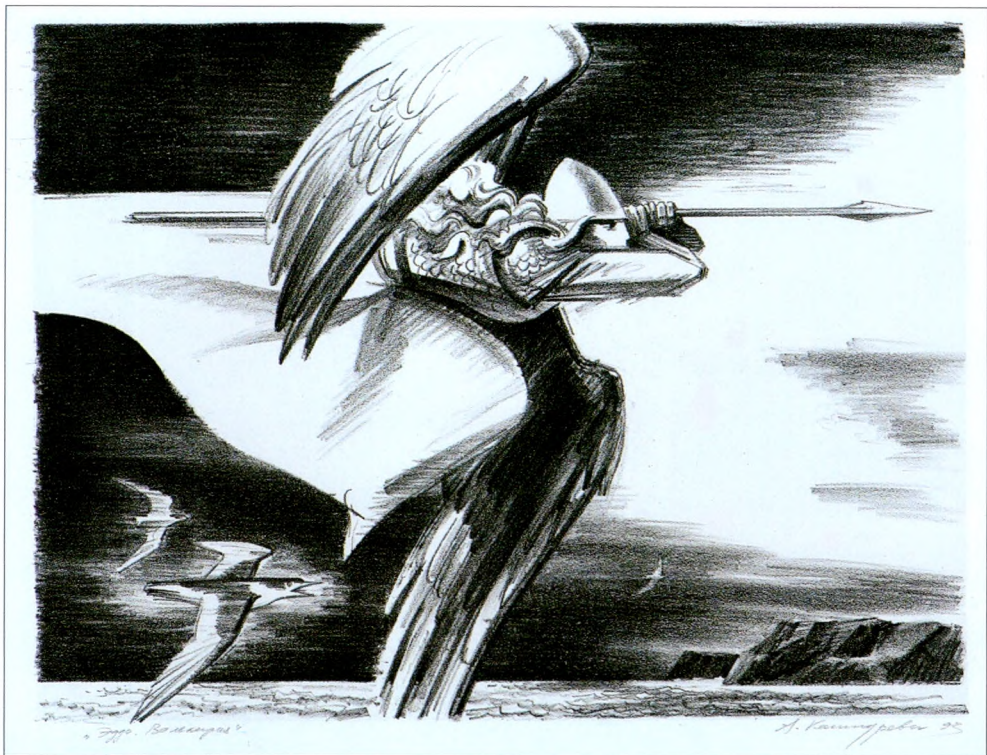
Паляванне ў Вялікім Княстве Літоўскім. 1986
Охота в Великом Княжестве Литовском. 1986
Hunt in the Grand Duchy of Lithuania. 1986

Чалавек у ліфце. 1988
Человек в лифте. 1988
Person in an Elevator. 1988

Анёл і пастухі. 1992
Ангел и пастухи. 1992
Angel and Shepherds. 1992

Валькірыя. 1993
Валькирия. 1993
Valkirye. 1993

Плач Гудрун. 1993
Плач Гудрун. 1993
Weeping of Gudrun. 1993

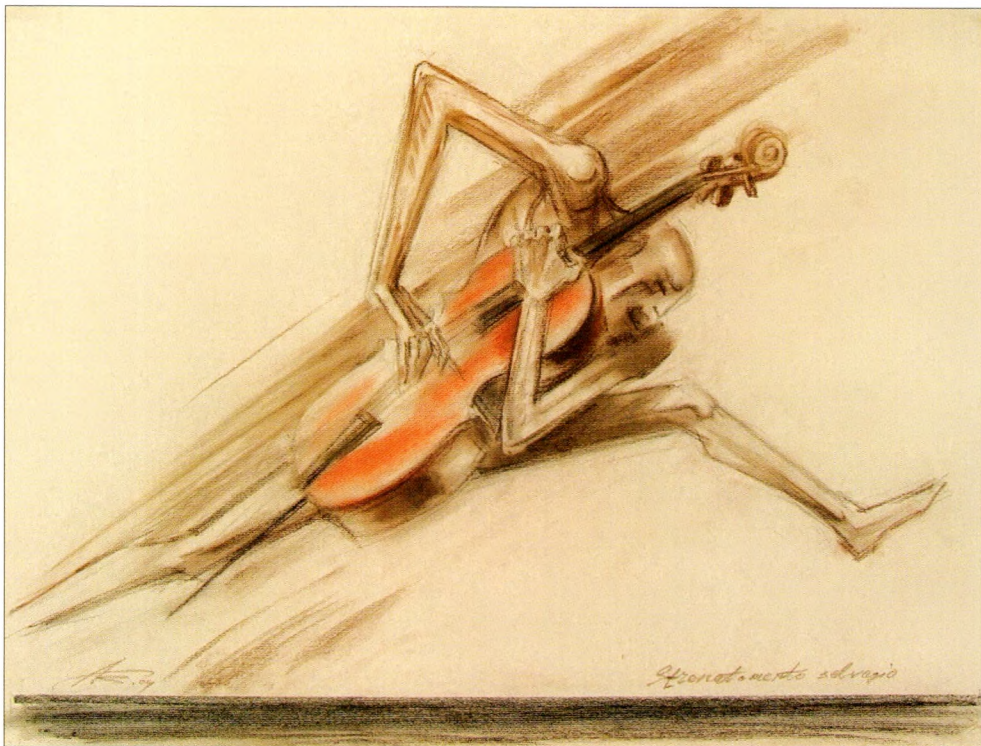
Чалавек пад дажджом. 2004

Человек под дождем. 2004

Person in the Rain. 2004

Стары музыкант і яго сабака. 2001
Старый музыкант и его собака. 2001
Old Musician and His Dog. 2001

«Strenatamento selvaggio». 2004

«Strenatamento selvaggio». 2004

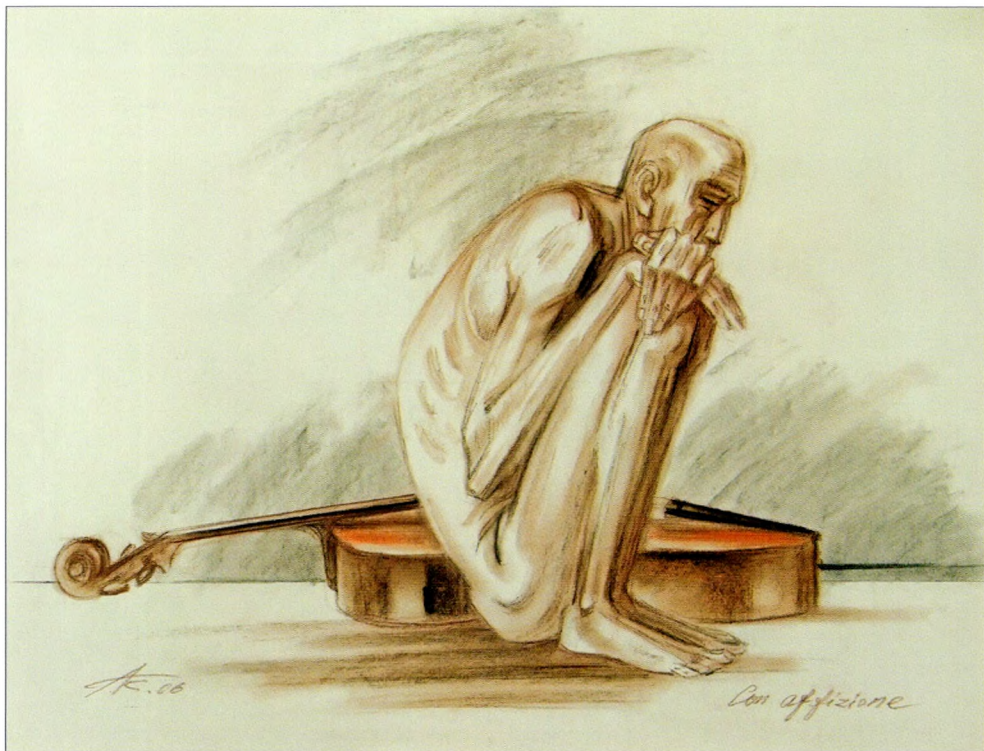
«Strenatamento selvaggio». 2004

«Sdegnosamento con risoluto». 2006

«Sdegnosamento con risoluto». 2006

«Sdegnosamento con risoluto». 2006

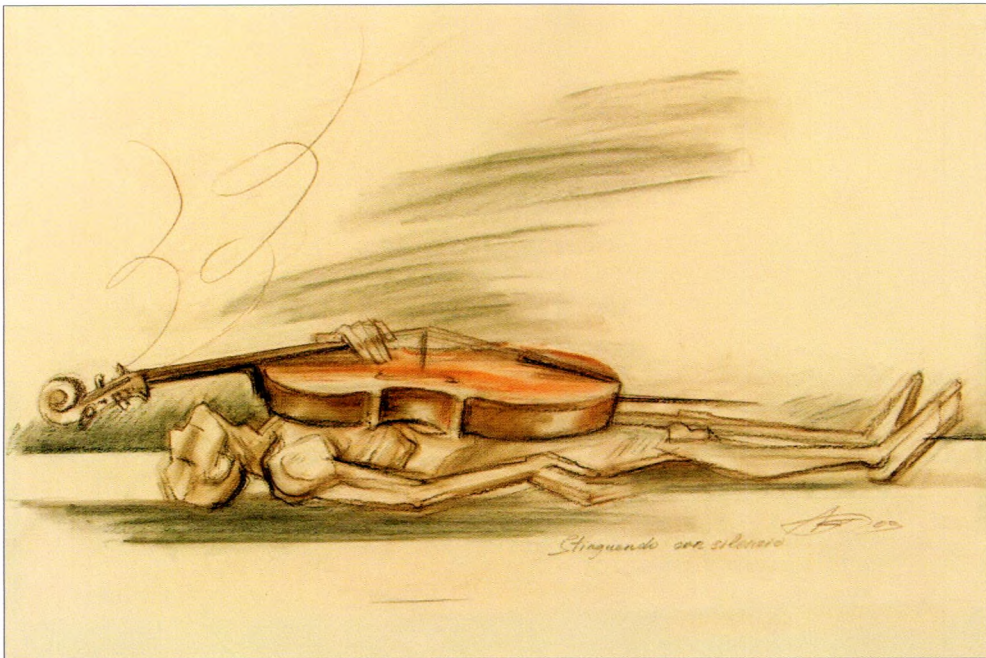

«Con affizione». 2006

«Con affizione». 2006

«Con affizione». 2006

«Stinguendo con silenzio». 2003

«Stinguendo con silenzio». 2003

«Stinguendo con silenzio». 2003

Спіс ілюстрацый Список иллюстраций List of illustrations

- 29 Гурзуф. Лесвіца. 1963. *Папера, гравюра на кардоне.*
Гурзуф. Лестница. 1963. *Бумага, гравюра на картоне.*
Gurzuf. Staircase. 1963. *Engraving on cardboard, paper.*
- 30 Ісландыя на вуліцы. 1959. Ілюстрацыя да рамана Х. Лакнеса «Атамная станцыя». *Папера, каляровая літаграфія.*
Исландия на улице. 1959. Иллюстрация к роману Х. Лакнесса «Атомная станция». *Бумага, цветная литография.*
Iceland on the street. 1959. Illustration to the novel *Atom Station* by H. Laxness. *Colour lithography on paper.*
- 31 Вечарынка. 1959. Ілюстрацыя да рамана Х. Лакнеса «Атамная станцыя». *Папера, каляровая літаграфія.*
Вечеринка. 1959. Иллюстрация к роману Х. Лакнесса «Атомная станция». *Бумага, цветная литография.*
Party. 1959. Illustration to the novel *Atom Station* by H. Laxness. *Colour lithography on paper.*
- 32 Магіла льва. 1962. Ілюстрацыя да кнігі «Янка Купала. Тры паэмы». *Папера, лінагравюра.*
Могила льва. 1962. Иллюстрация к книге «Янка Купала. Три поэмы». *Бумага, линогравюра.*
Lion's Tomb. 1962. Illustration to the book *Yanka Kupala: Three Poems.* *Linocut on paper.*
- 33 Бандароўна. 1962. Ілюстрацыя да кнігі «Янка Купала. Тры паэмы». *Папера, лінагравюра.*
Бондаровна. 1962. Иллюстрация к книге «Янка Купала. Три поэмы». *Бумага, линогравюра.*
Bandarouna. 1962. Illustration to the book *Yanka Kupala: Three Poems.* *Linocut on paper.*

- 34 Курган. 1962. Ілюстрація да кнігі «Янка Купала. Тры паэмы». *Панера, лінагравюра*.
Курган. 1962. Иллюстрация к книге «Янка Купала. Три поэмы». *Бумага, линогравюра*.
Barrow. 1962. Illustration to the book *Yanka Kupala: Three Poems. Linocut on paper*.
- 35 Магіла льва. 1962. Ілюстрація да кнігі «Янка Купала. Тры паэмы». *Панера, лінагравюра*.
Могила льва. 1962. Иллюстрация к книге «Янка Купала. Три поэмы». *Бумага, линогравюра*.
Lion's Tomb. 1962. Illustration to the book *Yanka Kupala: Three Poems. Linocut on paper*.
- 36 Шкловыдзімальнік. 1966—1967. З серыі «Майстры». *Панера, афорт*.
Стеклодув. 1966—1967. Из серии «Мастера». *Бумага, офорт*.
Glass Blower. 1966—1967. From the series *Masters. Etching on paper*.
- 37 Натхненне. 1966—1967. З серыі «Майстры». *Панера, афорт*.
Вдохновение. 1966—1967. Из серии «Мастера». *Бумага, офорт*.
Inspiration. 1966—1967. From the series *Masters. Etching on paper*.
- 38 Смага. 1969. З серыі «Партызаны». *Панера, афорт, сухая іголка*.
Жажда. 1969. Из серии «Партизаны». *Бумага, офорт, сухая игла*.
Thirst. 1969. From the series *Partisans. Etching and drypoint technique on paper*.
- 39 Партызанскія маці. 1970. З серыі «Партызаны». *Панера, афорт, сухая іголка*.
Партизанские матери. 1970. Из серии «Партизаны». *Бумага, офорт, сухая игла*.
Partisan Mothers. 1970. From the series *Partisans. Etching and drypoint technique on paper*.
- 40 Ілюстрація да паэмы Янкі Купалы «Яна і я». 1969. *Панера, каляровая літаграфія*.
Иллюстрация к поэме Янки Купалы «Она и я». 1969. *Бумага, цветная литография*.
Illustrations to the poem *She and I* by Yanka Kupala. 1969. *Colour lithography on paper*.
- 41 Ілюстрація да паэмы Янкі Купалы «Адвечная песня». 1969. *Панера, каляровая літаграфія*.
Иллюстрация к поэме Янки Купалы «Извечная песня». 1969. *Бумага, цветная литография*.
Illustrations to the poem *Eternal Song* by Yanka Kupala. 1969. *Colour lithography on paper*.
- 42 Польшыя. 1978. З серыі «Блакада». *Панера, афорт*.
Пламя. 1978. Из серии «Блокада». *Бумага, офорт*.
Fire. 1978. From the series *Blockade. Etching on paper*.

- 43 Ураджай вайны. 1978. З серыі «Блакада». *Папера, афорт*.
Урожай войны. 1978. Из серии «Блокада». *Бумага, офорт*.
Harvest of War. 1978. From the series *Blockade. Etching on paper*.
- 44 Ілюстрацыя да паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра». 1980. *Папера, туш, пяро*.
Иллюстрация к поэме Н. Гусовского «Песнь о зубре». 1980. *Бумага, тушь, перо*.
Illustration to the poem *The Song about Bison* by M. Gusowski. 1980. *Indian ink and pen on paper*.
- 45 Ілюстрацыя да паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра». 1980. *Папера, туш, пяро*.
Иллюстрация к поэме Н. Гусовского «Песнь о зубре». 1980. *Бумага, тушь, перо*.
Illustration to the poem *The Song about Bison* by M. Gusowski. 1980. *Indian ink and pen on paper*.
- 46 Ілюстрацыя да паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра». 1980. *Папера, туш, пяро*.
Иллюстрация к поэме Н. Гусовского «Песнь о зубре». 1980. *Бумага, тушь, перо*.
Illustration to the poem *The Song about Bison* by M. Gusowski. 1980. *Indian ink and pen on paper*.
- 47 Ілюстрацыя да паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра». 1980. *Папера, туш, пяро*.
Иллюстрация к поэме Н. Гусовского «Песнь о зубре». 1980. *Бумага, тушь, перо*.
Illustration to the poem *The Song about Bison* by M. Gusowski. 1980. *Indian ink and pen on paper*.
- 48 Сад Марты. 1981. Варыяцыі на тэму «Фаўста» І. Гётэ. *Папера, туш, пяро*.
Сад Марты. 1981. Вариации на тему «Фауста» И. Гете. *Бумага, тушь, перо*.
Martha's Garden. 1981. Variations on a theme of *Faust* by Johann Wolfgang von Goethe. *Indian ink and pen on paper*.
- 49 Прасвятленне. 1981. Варыяцыі на тэму «Фаўста» І. Гётэ. *Папера, туш, пяро*.
Прозрение. 1981. Вариации на тему «Фауста» И. Гете. *Бумага, тушь, перо*.
Enlightment. 1981. Variations on a theme of *Faust* by Johann Wolfgang von Goethe. *Indian ink and pen on paper*.
- 50 Кабінет Фаўста. 1981. Варыяцыі на тэму «Фаўста» І. Гётэ. *Папера, туш, пяро*.
Кабинет Фауста. 1981. Вариации на тему «Фауста» И. Гете. *Бумага, тушь, перо*.
The Study of Faust. 1981. Variations on a theme of *Faust* by Johann Wolfgang von Goethe. *Indian ink and pen on paper*.
- 51 Ведзьмы. 1981. Варыяцыі на тэму «Фаўста» І. Гётэ. *Папера, туш, пяро*.
Ведьмы. 1981. Вариации на тему «Фауста» И. Гете. *Бумага, тушь, перо*.
Witches. 1981. Variations on a theme of *Faust* by Johann Wolfgang von Goethe. *Indian ink and pen on paper*.

- 52 Ашуканцы. 1984. Ілюстрацыя да казкі Х.К. Андэрсена «Новае ўбранне караля». *Папера, туш, пяро, гуаш.*
Обманщики. 1984. Иллюстрация к сказке Г.Х. Андерсена «Новое платье короля». *Бумага, тушь, перо, гуашь.*
Deceivers. 1984. Illustration to the fairytale *New Dress of the King* by H.-C. Andersen. *Indian ink, gouache, pen on paper.*
- 53 Кароль голы! 1984. Ілюстрацыя да казкі Х.К. Андэрсена «Новае ўбранне караля». *Папера, туш, пяро, гуаш.*
Король голый! 1984. Иллюстрация к сказке Г.Х. Андерсена «Новое платье короля». *Бумага, тушь, перо, гуашь.*
The King is Naked! 1984. Illustration to the fairytale *New Dress of the King* by H.-C. Andersen. *Indian ink, gouache, pen on paper.*
- 54 Ілюстрацыя да аповесці А. Адамовіча «Карнікі». 1982. *Папера, сепія, аловак.*
Иллюстрация к повести А. Адамовича «Каратели». 1982. *Бумага, сепия, карандаш.*
Illustration to the novel *Chasteners* by A. Adamovich. 1982. *Pencil and sepia on paper.*
- 55 Ілюстрацыя да аповесці А. Адамовіча «Карнікі». 1982. *Папера, туш, аловак.*
Иллюстрация к повести А. Адамовича «Каратели». 1982. *Бумага, тушь, карандаш.*
Illustration to the novel *Chasteners* by A. Adamovich. 1982. *Pencil and sepia on paper.*
- 56 Ілюстрацыя да аповесці А. Адамовіча «Карнікі». 1982. *Папера, туш, аловак.*
Иллюстрация к повести А. Адамовича «Каратели». 1982. *Бумага, тушь, карандаш.*
Illustration to the novel *Chasteners* by A. Adamovich. 1982. *Pencil and sepia on paper.*
- 57 Ілюстрацыя да аповесці А. Адамовіча «Карнікі». 1982. *Папера, туш, аловак.*
Иллюстрация к повести А. Адамовича «Каратели». 1982. *Бумага, тушь, карандаш.*
Illustration to the novel *Chasteners* by A. Adamovich. 1982. *Pencil and sepia on paper.*
- 58 Раз'езд. 1986. Ілюстрацыя да рамана Ч. Айтматава «Буранны паўстанак». *Папера, літаграфія.*
Разъезд. 1986. Иллюстрация к роману Ч. Айтматова «Буранный полустанок». *Бумага, литография.*
A Crossing Loop. 1986. Illustration to the novel *Blizzard Stop* by Ch. Aitmatov. *Бумага, литография.*
- 59 Манкурт. 1986. Ілюстрацыя да рамана Ч. Айтматава «Буранны паўстанак». *Папера, літаграфія.*
Манкурт. 1986. Иллюстрация к роману Ч. Айтматова «Буранный полустанок». *Бумага, литография.*

- Mankurt. 1986. Illustration to the novel *Blizzard Stop* by Ch. Aitmatov. *Lithography on paper*.
- 60 Утаймаванне Каранара. 1986. Люстрацыя да рамана Ч. Айтматава «Буранны паўстанак». *Папера, літаграфія*.
Укрощение Каранара. 1986. Иллюстрация к роману Ч. Айтматова «Буранный полустанок». *Бумага, литография*.
The taming of Karanar. 1986. Illustration to the novel *Blizzard Stop* by Ch. Aitmatov. *Lithography on paper*.
- 61 Ракетадром. 1986. Люстрацыя да рамана Ч. Айтматава «Буранны паўстанак». *Папера, літаграфія*.
Ракетодром. 1986. Иллюстрация к роману Ч. Айтматова «Буранный полустанок». *Бумага, литография*.
Rocketdrome. 1986. Illustration to the novel *Blizzard Stop* by Ch. Aitmatov. *Lithography on paper*.
- 62 Прага. 1993. З серыі «Шэсьць старонак з жыцця Скарыны». *Папера, туш, пяро*.
Прага. 1993. Из серии «Шесть страниц из жизни Скорины». *Бумага, тушь, перо*.
Prague. 1993. From the series *Six Pages from the Skaryna's Life*. *Indian ink and pen on paper*.
- 63 Паляванне ў Вялікім Княстве Літоўскім. 1986. *Папера, туш, пяро*.
Охота в Великом Княжестве Литовском. 1986. *Бумага, тушь, перо*.
Hunt in the Grand Duchy of Lithuania. 1986. *Indian ink and pen on paper*.
- 64 Чалавек у ліфце. 1988. З серыі «Гэтае мілае гарадское жыццё...». *Папера, афорт*.
Человек в лифте. 1988. Из серии «Эта милая городская жизнь...». *Бумага, офорт*.
Person in an Elevator. 1988. From the series *This Sweet City Life*. *Etching on paper*.
- 65 Анёл і пастухі. 1992. *Папера, літаграфія*.
Ангел и пастухи. 1992. *Бумага, литография*.
Angel and Shepherds. 1992. *Lithography on paper*.
- 66 Валькірыя. 1993. Люстрацыя да ісландскага эпасу «Эда». *Папера, літаграфія*.
Валькирия. 1993. Иллюстрация к исландскому эпосу «Эдда». *Бумага, литография*.
Valkirye. 1993. Illustration to the Icelandic epos *Eda*. *Lithography on paper*.
- 67 Плач Гудрун. 1993. Люстрацыя да ісландскага эпасу «Эда». *Папера, літаграфія*.
Плач Гудрун. 1993. Иллюстрация к исландскому эпосу «Эдда». *Бумага, литография*.
Weeping of Gudrun. 1993. Illustration to the Icelandic epos *Eda*. *Lithography on paper*.
- 68 Чалавек пад дажджом. 2004. З серыі «Гэтае мілае гарадское жыццё...». *Папера, туш, пяро*.

- Человек под дождем. 2004. Из серии «Эта милая городская жизнь...». *Бумага, тушь, перо.*
Person in the Rain. 2004. From the series *This Sweet City Life. Indian ink and pen on paper.*
- 69 Старый музыкант и его собака. 2001. 3 серии «Гэтае мілае гарадское жыццё...». *Панера, туш, пяро.*
Старый музыкант и его собака. 2001. Из серии «Эта милая городская жизнь...». *Бумага, тушь, перо.*
Old Musician and His Dog. 2001. From the series *This Sweet City Life. Indian ink and pen on paper.*
- 70 «Strenatomento selvaggio». 2004. 3 цикла «Concerto Grosso». *Панера, сепія, сангіна, вугаль.*
«Strenatomento selvaggio». 2004. Из цикла «Concerto Grosso». *Бумага, сепия, сангина, уголь.*
«Strenatomento selvaggio». 2004. From the cycle *Concerto Grosso. Sepia, sanguine and charcoal on paper.*
- 71 «Sdegnosamento con risoluto». 2006. 3 цикла «Concerto Grosso». *Панера, сепія, сангіна.*
«Sdegnosamento con risoluto». 2006. Из цикла «Concerto Grosso». *Бумага, сепия, сангина.*
«Sdegnosamento con risoluto». 2006. From the cycle *Concerto Grosso. Sepia and sanguine on paper.*
- 72 «Con affizione». 2006. 3 цикла «Concerto Grosso». *Панера, сепія, сангіна*
«Con affizione». 2006. Из цикла «Concerto Grosso». *Бумага, сепия, сангина.*
«Con affizione». 2006. From the cycle *Concerto Grosso. Sepia and sanguine on paper.*
- 73 «Stinguendo con silenzio». 2003. 3 цикла «Concerto Grosso». *Панера, сепія, сангіна, вугаль.*
«Stinguendo con silenzio». 2003. Из цикла «Concerto Grosso». *Бумага, сепия, сангина, уголь.*
«Stinguendo con silenzio». 2003. From the cycle *Concerto Grosso. Sepia, sanguine and charcoal on paper.*

Творы з'яўляюцца ўласнасцю Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь
Произведения являются собственностью Национального художественного музея
Республики Беларусь

The works are the property of the National Art Museum of the Republic of Belarus

Навукова-папулярнае выданне
Славутыя мастакі з Беларусі

АРЛЕН КАШКУРЭВІЧ
АРЛЕН КАШКУРЕВИЧ
ARLEN KASHKUREVICH

На беларускай, рускай і англійскай мовах

Рэдактар *Л.У. Сідарава*
Пераклад на англійскую мову *А.В. Валасач*
Мастацкі рэдактар *А.А. Яцук*
Тэхнічны рэдактар *Ю.М. Гурына*
Карэктар *К.А. Андрасава*

Падпісана да друку 25.02.2014. Фармат 60×70^{1/16}.
Папера мелававая. Гарнітура «Minion Pro». Афсетны друк.
Ум. друк. арк. 3,9. Ул.-выд. арк. 4,3. Тыраж 1300 экз. Зак. 85.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларусь».

Пасведчанне аб ДРВВРДВ № 1/4 ад 09.07.2013.

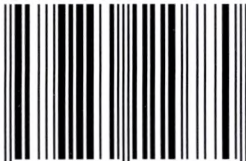
Пр. Пераможаў, 11, 220004, Мінск. <http://belarusbook.by>.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Чырвоная зорка».

ЛП № 02330/0552716 ад 03.04.2009.

1-ы Загарадны зав., 3, 220073, Мінск.

ISBN 978-985-01-1077-0

9 789850 110770

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

І. ХРУЦКІ
В. ВАНЬКОВІЧ
В. БЯЛЫНЦКІ-БІРУЛЯ
Я. ДРАЗДОВІЧ
С. ЖУКОЎСКІ
В. ЦВІРКА
А. АСТАПОВІЧ
М. ФІЛПОВІЧ
П. МАСЛЕНІКАЎ
М. САВІЦКІ
Я. КРУГЕР
А. КАШКУРЭВІЧ
Л. АЛЬПЯРОВІЧ
А. ГАРАЎСКІ
Ф. РУШЧЫЦ

Выдавецтва
«Беларусь»

